

תצוה: בגדי זהב ובגדי לבן

בגדי הכהונה נחלקים לשתי קבוצות. בגדי לבן מאריג פשוט יחסית: כתונת ומכנסים, מצנפת-מגבעת ואבנט. ובגדי זהב, משובצים אבני חן וקישוטי זהב: חשן ואפוד, מעיל וציץ. בגדי הלבן משמשים את כל הכהנים, ואילו בגדי הזהב נועדו רק לכהן הגדול. הכהן הגדול לובש בגדי לבן ביום הכפורים, שכן אין ראוי להתנאות בזהב ותכשיטים בעת העבודה המיוחדת של הכפרה והטהרה ביום הכפורים, ובמיוחד בעת הכניסה לקודש הקדשים.

התכשיטים ואבני החן שבבגדי הזהב מיועדים לסמל ערכים שונים. על גבי ציץ הזהב חקוק שם ה'. על אבני האפוד והחושן חקוקים שמותם של שבטי ישראל. שם ה' נמצא תמיד על ראשו של הכהן, ושמות בני ישראל על לבו. 'לזכרון לפני ה' תמיד'. בדומה לתפילין של יד ושל ראש, המכוונות כנגד ראשו וכנגד לבו של האדם ומזכירות לו ולרואים אותו בכל עת כי שם ה' נקרא עליו. ושכל מחשבותיו ורצונותיו יהיו מכוונים כלפי שמים.

המעיל מקושט בפעמונים ורימונים, המשמיעים קול בכואו אל הקודש. במובן מסוים, תפקידם של הפעמונים והרימונים לחולל לחוש השמע את מה שעושות אבני החן ופיתוחי הזהב לחוש הראיה. לעורר תשומת לב תמידית של הכהן, וכלפי הכהן.

לעומת בגדי הזהב, נראה שבגדי הלבן ממלאים תפקיד כמעט הפוך – הם מביעים פשטות, והם הולמים תנועה חרישית של משרתים העושים עבודתם בקודש בענוה ובצניעות.

הפער העצום שבין הטקסיות והרושם של בגדי הזהב לבין העדינות והצניעות של בגדי הלבן, בא לידי ביטוי באופן חריף במיוחד ביום הכפורים, כאשר הכהן הגדול מחליף בגדיו פעמים אחדות במהלך יום העבודה. בכל החלפה של בגדים הוא חייב לטבול בפשיטת הבגדים ובלבישתם, ובכך מועצמת התחושה שאין מדובר כאן בהחלפת בגדים בעלמא, אלא בשינוי מהותי בנפשו של הכהן ובהתכוונותו בשעת העבודה.

הבגדים משפיעים על המצב הנפשי של האדם. כל אדם מכיר את התנועה הנפשית המלווה מעבר מבגדי חול לבגדי שבת, מבגדי עבודה מרופטים לבגדים חגיגיים שלקראת אירוע. ובהיפוך, בעת פשיטתם. לבישת בגדי חול מייד בצאת השבת מסייעת למעבר משבת לחול, ומי שרוצה להמשיך עוד מקדושת השבת לתוך השבוע, נשאר בבגדי שבת ונמנע מלהחליפם ככל שאפשר.

ברגע החלפת הבגדים התחושה ברורה יותר, אולם בפועל משפיעים הבגדים על הנפש ועל ההתנהגות האנושית בכל משך זמן לבישתם. הדרישה לעמוד בתפילה בבגדים ש'עומדים בהם לפני המלך', נובעת לא רק מן הצורך לכבד את מעמד התפילה, אלא גם מכך שהבגדים מכוננים מצב נפשי הולם לעמידה בפני ה' בתפילה. אף על פי שהקב"ה נמצא עמנו בכל מקום ובכל שעה, וגם כאשר אדם אינו לבוש כלל הקב"ה ממשיך למלא את כל הארץ כבודו, הרי שמבחינת עיצוב התודעה של האדם המתפלל יש ללבוש משמעות חשובה מאד. לא תמיד קיימת מודעות מלאה של האדם למשמעות של הדברים, ולעתים הלבוש שלו, כמו גם התגובה שלו לבגדים של זולתו, אינה מודעת, אף כי היא קיימת במידה מסוימת. הציפיות והעמדה הנפשית שלנו מאדם לבוש במעיל שחור ארוך וחובש מגבעת, שונות מכפי שתהיינה אם נפגוש אותו בחוף הים בבגד ים וללא כיסוי ראש. גם אם במעט דמיון מודרך נוכל לשוות לעצמנו כל מי שעומד בפנינו ב'בגדי זהב' איך הוא נראה כשהוא לבוש ב'בגדי לבן', אין אנו נוטים לעשות זאת באופן שגרתי, ומניחים ללבוש להשפיע על הדימוי של האדם בעינינו. (זהירות, חרב פיפיות: זהו תרגיל שיש בו לעתים תועלת מרובה, בהקשרים מסוימים, אך לפעמים הוא עלול להיות מסוכן ופוגעני).

אמנות בחירת המלבושים אינה פשוטה כל ועיקר. יש אנשים, שנוטים להתקבע על סגנון לבוש אחד, ומוצאים לכך גם צידוק ערכי. כך, מצד אחד נמצא את אלו הנוטים לכוון 'בגדי לבן'. הם סולדים מלבוש חגיגי, טקסי, רעשני, ומעדיפים תמיד להתלבש פשוט, עממי וצנוע. לעומתם, נמצא את אנשי 'בגדי הזהב', אלו המחשיבים את הלבוש כמבטא את המעמד שלהם, ולכן יקפידו על תלבושת מכובדת: חליפה ועניבה, שעון יוקרתי, כובע. לעתים, זו דרישה המופנית כלפי בעלי תפקידים מסוימים: שרים וחברי כנסת, אנשי עסקים, או רבנים. בהקשרים חברתיים שונים קימים קודי לבוש ידועים שמאפשרים לאדם לבטא את מקומו ומעמדו וקבוצת הייחוס שלו. לפיכך, בתחומים עיסקים מסוימים, לא יעלה על הדעת של איש

עסקים שלא להופיע במיטב המחלצות הרשמיות לפגישה, ואילו בתחום ההיי-טק, יש נטייה דווקא למוכשרים ולמבריקים שמובילים את החברות המוצלחות בעולם, להתלבש באופן מאד עממי ופשוט. יתכן שההתקבעות על דגם יחיד של לבוש יש בה החמצה של השימוש המעורר שניתן לעשות בחילופי הבגדים להשפעה על הנפש, ולשימוש המחוכם שניתן לעשות בהם כדי ליצור דימוי ואיירה בהקשרים חברתיים מסוימים.

כאמור, המשמעות של הבגדים אינה תחומה להופעה החיצונית בלבד. לבגדים יש משמעות גם לנפשו של האדם פנימה. אדם יכול להכניס את עצמו לאוירת שבת, אוירה של כבוד וחגיגות וטקס, על ידי לבישת 'בגדי זהב', והיפוכה בבגדי לבן: צניעות, ענייניות, עבודה יומיומית. לעתים, אנחנו מסגלים לעצמנו את הפעולות של הכהן הגדול ביום הכפורים: מגיעים לאירוע או לפגישה רשמית בלבוש רשמי, ולאחר מכן פושטים את החליפה, מפשילים שרוולים, ו'נגשים למלאכה'. נכחתי פעם בחתונה, שבה אחת הקרואות החשובות הסתלקה אחרי החופה ושבה לאולם כעבור זמן-מה בתלבושת אחרת לחלוטין. לחופה היא הופיעה ככהן גדול 'בבגדי זהב', עטורי רשמיות וחגיגות, ולשלב הסעודה והריקודים התייצבה ב'בגדי לבן' כדי שתוכל לחולל ולרקד ולהנות מאוירת השמחה והעליצות.

חשיבותה של התלבושת מועתקת גם אל הקב"ה בכבודו ובעצמו. כבר בתנ"ך מדומה הקב"ה במלבושיו: 'וילבש צדקה כשריון, ויעט כמעיל קנאה' (ישעיהו נט יז) 'ה' מלך גאות לבש' (תהלים צג א) ועוד. בתיקוני הזהר נאמר (בתרגום לעברית):

[משל] למלך שהוא יושב בהיכלו, וכמה בני אדם באים לראותו. מהם מסתכלים בלבשו, מהם בגופו ומהם במעשיו. ובודאי במעשיו נודע מה הוא המלך. שהלבושים – הוא משתנה בהם כמה שינויים, והבגדים שהוא לובש בבוקר אין הוא לובש בערב, ומלבושים שלובש יום אינו לובש ביום שני, וכך בכל יום וחודש ושנה ושבת וימים טובים משתנה בלבושיו, וכעין זה השכינה – כמה לבושים יש לה. (תיקוני זהר תקון כ"ב. ס"ה ע"א) מודגמים שם בהמשך כמה סוגי מלבושים – לבוש החסד, לבוש שחור של מידת הדין כשישראל חוטאים. בכתבי הח"ן הרחיבו הרבה מעבר לכך בדיון במשמעות הרעיונית של ריבוי המלבושים של השכינה.

העיון בפרשת בגדי כהונה בשבת זו אמור, בין היתר, לעורר את תשומת הלב ליתר-מודעות כלפי המשמעות של הלבוש, והשלכותיו הנפשיות, הרוחניות והחברתיות, ולהוסיף לדיון הפשטני בענייני אופנה, גם הבנת עומק של המשמעויות התרבותיות, החברתיות, הנפשיות והרוחניות של עסקי הבגדים.